

UTILIZAREA METODEI DE RATING ÎN EVALUAREA SITUAȚIEI FINANCIARE A ENTITĂȚILOR

USING THE RATING METHOD IN ASSESSING THE FINANCIAL SITUATION OF THE ENTERPRISE

Diana CĂLUGĂREANU, lect. univ., ASEM,

e-mail: diana.calugareanu@ase.md

Abstract: *In analyzing the economic and financial activity of the enterprise, it is often the question of the comparability of the results of the activity of different economic entities. Various types of ratings are involved in solving this problem. Regardless of the purpose of the analyst in his research on the comparative situation of the enterprise, among all the sources of information about the economic activity of the enterprise necessary to solve the problem of comparison, the most important are the financial statements. There are numerous methods for determining such ranks. The most common are the ratings that position the enterprises according to the economic and financial indicators calculated on the basis of the information reflected in the financial statements.*

Key-words: evaluation, method of comparison, rating, economic-financial indicators, financial statements.

Cod JEL. L25, M40

În analiza activității economico-financiare a întreprinderii deseori se pune problema comparativității rezultatelor activității diferitor entități economice. Această chestiune se poate prezenta sub două aspecte. Primul aspect este legat de compararea a câteva întreprinderi sau a diferitor subdiviziuni din cadrul unei întreprinderi în baza anumitor indicatori obiectivi selectați de analist în funcție de importanța datelor respective pentru evaluarea complexă a activității agenților economici. O astfel de comparare poate fi numită externă.

Cel de-al doilea aspect se referă la problema corespunderii rezultatelor obținute de întreprindere cu un anumit model cu care sunt comparate rezultatele. În calitate de model pot fi luate, spre exemplu, valoarea programată pe care întreprinderea trebuie să o realizeze în decursul perioade de timp analizate, rezultatele perioadei de bază, sau pur și simplu imaginea concepută a unei întreprinderi „ideale”.

Pentru soluționarea primei probleme (compararea externă) sunt implicate diverse tipuri de ratinguri, în timp ce soluționarea celei de-a doua probleme este legată de elaborarea indicatorilor pentru analiza economică a agentului economic și, respectiv, această problemă poate fi denumită evaluare internă pe bază de rating.

Indiferent de scopul urmărit de analist în cercetarea sa privind situația comparativă a întreprinderii, dintre toate sursele de informație despre activitatea economică a întreprinderii necesare pentru soluționarea problemei comparației, cele mai importante sunt situațiile financiare. Utilizarea datelor din aceste documente nu prezintă dificultăți deoarece ele sunt disponibile, se caracterizează printr-un nivel relativ înalt de uniformitate a metodelor de calcul, și sunt răspândite ca izvor de informații deoarece situațiile financiare sunt întocmite de toți agenții economici din țară fără excepții. În esență, la efectuarea analizei externe, când analistul nu are acces la datele contabilității manageriale, doar datele din situațiile financiare pot fi utilizate în scopurile urmărite de acesta.

Termenul „rating” semnifică aranjarea anumitor unități într-o anumită ordine, în conformitate cu niște reguli și criterii prestabilite. În analiza economico-financiară a întreprinderii, evaluarea pe bază de rating permite ordonarea unor întreprinderi selectate conform unei anumite proceduri într-un șir în funcție de valorile anumitor indicatori de activitate. Compararea întreprinderii cu altele asemănătoare după criteriul sferei și volumului de activitate permite determinarea poziției sale printre concurenți, cu alte cuvinte, permite atribuirea unei anumite valori (rang) printre ceilalți agenți economici.

Există numeroase metode de determinare a unor astfel de ranguri. Cele mai des întâlnite sunt ratingurile care poziționează întreprinderile în funcție de indicatorii de volum reflectați în situațiile financiare. Evaluarea pe bază de rating poate fi efectuată atât în baza valorilor absolute ale celor mai importante (în opinia analistului) poziții din situațiile financiare, precum și în baza valorilor relative a indicatorilor analitici.

În calitate de indicatori absoluți de regulă se utilizează:

- ⇒ veniturile din vânzări;
- ⇒ mărimea activelor;
- ⇒ profitul net;
- ⇒ mărimea costurilor și cheltuielilor.

Nu putem afirma că aceste ratinguri sunt nesatisfăcătoare, dat fiind faptul că ele indică în baza unor criterii destul de obiective gradul de importanță al fiecărui agent economic evaluat în planul economiei naționale. Printre avantajele acestor ratinguri se numără simplitatea calculelor, precum și obiectivitatea relativă (care se bazează doar pe autenticitatea datelor din evidența contabilă care au fost prezentate pentru analiză). Cu toate acestea, ratingurile elaborate în baza indicatorilor de volum practic nu prezintă valoare pentru analiza microeconomică a activității economico-financiare a întreprinderilor, deoarece aceste ratinguri nu permit compararea întreprinderilor din diferite ramuri și a întreprinderilor cu diferit volum de activitate. Într-adevăr, nu este corect să comparăm, spre exemplu, o întreprindere de producție cu o întreprindere comercială în baza criteriului activelor, profitului și costurilor, chiar și în cazul când au un volum al vânzărilor identic.

Informații analitice mai ample sunt furnizate de ratingurile elaborate în baza indicatorilor relativi. Anume aceste ratinguri sunt recomandate pentru a fi utilizate la evaluarea pe bază de rating a diferitor agenți economici. Astfel de indicatori sunt indicatorii rentabilității, lichidității, recuperabilității activelor, structurii capitalului etc. considerate de analist ca fiind de importanță majoră pentru evaluarea activității întreprinderii. În cazul când analistul are acces la datele contabilității manageriale ale agentului economic, pot fi folosiți și indicatori care nu pot fi calculați în baza datelor din situațiile financiare.

Efectuarea clasamentului mai multor întreprinderi în baza unui anumit criteriu nu prezintă dificultate: este evident că se apreciază pozitiv atunci când rentabilitatea este mai mare și, viceversa, se apreciază negativ când durata de încasare a creanțelor este mai mare. Totuși, analistul se confruntă cu dificultăți semnificative atunci când încearcă să ia în calcul câțiva indicatori. Spre exemplu, care dintre cele două întreprinderi urmează să fie recunoscută cea mai bună: întreprinderea cu indicatorul rentabilității mai mare sau întreprinderea cu indicatorul recuperabilității activelor? În acest caz este necesar de aplicat metode matematice speciale: metoda taxonomică și metoda însumării locurilor.

Metoda poziționării agenților economici în baza totalității indicatorilor activității lor economico-financiare cuprinde câteva etape.

Etapa 1. Selectarea indicatorilor în baza cărora vor fi poziționate întreprinderile. În baza datelor din situațiile financiare se poate de elaborat indicatori financiare ce caracterizează anumite aspecte ale activității unei întreprinderi. În toată această diversitate de indicatori, totuși aceștia pot fi clasificați: indicatorii de evaluare a situației patrimoniale, lichidității bilanțului, rentabilității, stabilității financiare. În plus, se poate de creat un șir de indicatori de producție ce pot fi calculați în baza datelor contabilității manageriale. Din punct de vedere practic, nu este rațional să fie utilizați concomitent câțiva indicatori din aceeași grupă în procesul efectuării unui clasament. Se recomandă de inclus în grupul indicatorilor ce constituie setul pentru clasament câte un singur indicator din fiecare grupă. În toate cazurile, analistul urmează să selecteze coeficienții în mod temeinic și argumentat.

Etapa 2. Selectarea agenților economici pentru efectuarea clasamentului. În cazul când scopul analizei constă în determinarea poziției întreprinderii printre concurenții săi din ramura selectată, se vor selecționa pentru clasament întreprinderile analoge anume din ramura

respectivă. Dacă analiza presupune poziționarea întreprinderilor printre cele comparabile cu ele ca și volum de activitate, de exemplu, într-o anumită regiune (astfel de cercetări sunt foarte actuale și sunt efectuate destul de frecvent pentru întreprinderile din sfera micului business), atunci agenții economici urmează să fie selectați pentru comparare în baza caracteristicilor formale selectate, cum ar fi, spre exemplu, veniturile din vânzări. De asemenea, este necesar de luat în considerație următorul moment: cu cât este mai mare eșantionul de agenți economici selectați, cu atât mai anevoioasă va fi procedura de evaluare pe bază de rating.

Etapa 3. Procesul de selectare a indicatorilor în baza cărora se va efectua compararea întreprinderilor selectate trebuie să fie completat cu încă o procedură – determinarea importanței fiecărui indicator selectat pentru întreprinderea respectivă și pentru eșantionul de întreprinderi pe ansamblu. Astfel, spre exemplu, este recunoscut de regulă faptul că la evaluarea complexă a activității unei întreprinderi comerciale viteza de circulație a mărfurilor joacă un rol primordial, pe când pentru întreprinderile din sfera serviciilor rentabilitatea prezintă o importanță mult mai pronunțată. Prin urmare, fiecărui indicator inclus în setul de evaluare pe bază de rating i se poate atribui o anumită pondere.

Etapa 4. Efectuarea nemijlocită a procedurii de evaluare pe bază de rating prin metodele însumării locurilor și (sau) metoda taxonomică.

Presupunem că întreprinderile comerciale au înregistrat, în decursul unei perioade determinate N, în anumit nivel al indicatorilor rentabilității veniturilor din vânzări, duratei de rotație a stocurilor și a veniturilor din vânzări. Se cere de realizat clasamentul acestor întreprinderi în baza informației (tabelul 1).

Tabelul 1. Indicatorii economico-financiari ai întreprinderilor

<i>Indicatori</i>	<i>Întreprinderi</i>						Valoarea medie, x_i	Abaterea mediei pătratice, σ_i
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>		
Rentabilitatea veniturilor din vânzări, %	26,2	31,6	35,5	34,9	29,5	33,6	31,88	7,95
Durata de rotație a stocurilor, zile	10,7	8,5	8,9	7,2	6,3	6,7	8,05	3,68
Venituri din vânzări, mii lei	122,4	185,4	188,6	204,5	154,3	134,6	165	73,39

Sursa: elaborat de autor

Aplicarea metodei însumării locurilor pentru realizarea clasamentului, va conduce la obținerea următoarelor rezultate (tabelul 2).

Tabelul 2. Poziționarea întreprinderilor comerciale

<i>Indicatori</i>	<i>Întreprinderi</i>					
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
Rentabilitatea veniturilor din vânzări, %	6	4	1	2	5	3
Durata de rotație a stocurilor, zile	6	4	5	3	1	2
Venituri din vânzări, mii lei	6	3	2	1	4	5
Însumarea locurilor	18	11	8	6	10	10

Sursa: elaborat de autor

Suma locurilor este minimală la întreprinderea nr. 4. Respectiv, întreprinderea dată trebuie recunoscută ca cea mai bună în baza acestui criteriu.

Pentru aplicarea *metodei taxonometrice*, se utilizează datele inițiale sub forma matricei X.

$$X = \begin{pmatrix} 26,2 & 31,6 & 35,5 & 34,9 & 29,5 & 33,6 \\ 10,7 & 8,5 & 8,9 & 7,2 & 6,3 & 6,7 \\ 122,4 & 185,4 & 188,6 & 204,5 & 154,3 & 134,6 \end{pmatrix}.$$

Se transformă matricea inițială în matricea Z, în care fiecare element reprezintă diferența dintre elementul corespunzător din matricea X și valoarea medie pe rândul unde se află elementul, împărțită la mărimea abaterii mediei pătratice. Matricea Z va arăta în felul următor:

$$Z = \begin{pmatrix} -0,71 & -0,04 & 0,46 & 0,38 & -0,30 & 0,22 \\ 0,72 & 0,12 & 0,23 & -0,23 & -0,48 & -0,37 \\ -0,58 & 0,28 & 0,32 & 0,54 & -0,15 & -0,41 \end{pmatrix}.$$

Întreprinderea model $Z^m = (z_1^m \ z_2^m \ z_3^m) = (0,46 \ -0,48 \ 0,54)$. Modelul este stabilit în baza valorilor optime din fiecare rând al matricei Z.

Este necesar de menționat faptul că la calculul modelului se selectează în calitate de model valorile maximale ale indicatorilor rentabilității și veniturilor din vânzări. Modificarea duratei de rotație a stocurilor, calculată în zile, se interpretează într-un alt mod – un aspect pozitiv se consideră accelerarea rotației, cu alte cuvinte, în analiza taxonometrică în calitate de model urmează să fie selectată valoarea minimă a indicatorului duratei de rotație a stocurilor.

$$\hat{I}_1 = (-0,71 - 0,46)^2 + [0,72 - (-0,48)]^2 + (-0,58 - 0,54)^2 = 4,06$$

$$\hat{I}_2 = (-0,04 - 0,46)^2 + [0,12 - (-0,48)]^2 + (0,28 - 0,54)^2 = 0,68$$

$$\hat{I}_3 = (0,46 - 0,46)^2 + [0,23 - (-0,48)]^2 + (0,32 - 0,54)^2 = 0,55$$

$$\hat{I}_4 = (0,38 - 0,46)^2 + [-0,23 - (-0,48)]^2 + (0,54 - 0,54)^2 = 0,07$$

$$\hat{I}_5 = (-0,30 - 0,46)^2 + [-0,48 - (-0,48)]^2 + (-0,15 - 0,54)^2 = 1,05$$

$$\hat{I}_6 = (0,22 - 0,46)^2 + [-0,37 - (-0,48)]^2 + (-0,41 - 0,54)^2 = 0,97$$

Cea mai mică valoare a indicatorului „ $\hat{I}$ ” este pentru întreprinderea nr. 4. Prin urmare, în baza celor trei criterii sus menționate, precum și conform metodei însumării locurilor, cea mai bună întreprindere urmează să fie desemnată anume această întreprindere.

Evaluarea pe bază de rating se aplică nu doar la determinarea poziției întreprinderii printre întreprinderii din aceeași sferă și cu același volum de activitate, sau printre concurenți. Această metodă de analiză este deseori utilizată pentru compararea indicatorilor de activitate a diferitelor subdiviziuni din cadrul unei întreprinderi. În cazul unităților structurale ce practică același gen de activitate selectarea setului de indicatori pentru evaluarea pe bază de rating nu prezintă prea mare dificultate. Totuși, în ceea ce privește subdiviziunile ce produc bunuri ce diferă substanțial, analistul urmează să abordeze procesul de evaluare pe bază de rating într-un mod mai minuțios. Cel mai probabil, indicatorii optimi pot fi preluați din datele contabilității manageriale.

Bibliografia:

1. Băncilă, Natalia. Evaluarea financiară a întreprinderii în scopuri bancare. Chișinău: ASEM, 2006. 305 p. ISBN 978-9975-75-377-7.
2. ROBU Vasile, ANGHEL Ion, ȘERBAN Elena-Claudia. Analiza economico-financiară. București: Editura Economica, 2014. 510 p. ISBN 978-973-709-683-8.
3. ȚIRIULNICOVA, N., PALADI, V., GAVRILIUC, L., CHIRILOVA, N., FURTUNĂ, D. Analiza rapoartelor financiare. Instrumente, metode, procedee și tehnici de apreciere a informației contabil-financiară în procesul decizional, Ed a II-a, revăzută. Chișinău: Asociația Obștească ACAP RM, 2011. 400 p. ISBN 978-9975-78-995-0.
4. САВИЦКАЯ, Г.В. (2016), Экономический анализ: Учебник. – 14-е изд., М.: ИНФРА-М., 2016. 608 p. ISBN 978-5-16-011214-5.
5. Standardele Naționale de Contabilitate, <http://www.mf.gov.md>